

Предизвикателствата в небанковия финансов сектор в условия на криза

Бойко Атанасов
Председател на Комисията
за финансов надзор

Безспорно, последните три месеца бяха предизвикателни в глобален аспект, както в сферата на здравеопазването, така и в икономическия и финансов сектор. Безпрецедентната криза, която в някои региони прерасна в хуманитарна, задължи лидерите да предприемат бързи и ефективни мерки за минимизиране на негативните последици от нея. Пробивът в икономиките на редица държави провокира реакции към бързи промени, влияещи на ниво граждани, малък и среден бизнес и в по-голям мащаб. Критичният момент беше в генерирането на мерки, относими към различни сектори, към организации и клиенти, към бизнеса на услугите и производството, а погледнато през перспективата на финансите, към синхрон на мерките в банковия и в небанковия финансов сектор. Независимо от полето на дейност и бизнеса, усилията бяха и са насочени в три посоки: стабилизиране, оптимизация на процеси и възстановяване.

В много сектори бяха предприети необходимите действия на процесно ниво, но остана един основен пропуск – психологическият ефект на кризата. Влиянието ѝ се простира от начина на мислене на конкретен служител до цялостната нагласа на големи целеви групи. Критичната ситуация продължава вече повече от 3 месеца – достатъчно време за промяна на основни начини на мислене, навици и поведенчески стратегии. От една страна, позитивът е генериране на алтернативни подходи за действие от страна на бизнеса и държавата, повече гъвкавост в оперативния мениджмънт, но от друга, е преконфигуриране на сектори, така както виждаме ефекта в туристическия бранш и причинно-следствените връзки в застрахователния бранш.

На национално ниво мерките, предприети от БНБ и от Комисията за финансов надзор (КФН), обхванаха целия финансов спектър, поради специфичната връзка между двете сфери – почти всички банки са и инвестиционни посредници, а банките, пенсионните и застрахователните дружества са най-големите институционални инвеститори на фондовата борса. Ето защо, усилията са насочени пряко или косвено към финансовия сектор като цяло и респективно към потребителите на финансови услуги.

В България обемът на фондовата борса, броят инвестиции и типът инвеститори не предполага мащаба на ефекта от кризата, който виждаме в САЩ и в големите държави в Европа, както и на водещите фондови борси.

На Уолстрийт тека т спекулации, че големите институционални инвеститори като пенсионните фондове, могат да насочат инвеститорския си интерес от фондовия пазар към облигации. Очакванията са в последната седмица на месец юни корпоративните пенсионни фондове на САЩ да направят промяна от акции към инструменти с фиксиран доход за над 35 милиарда долара. Ако тази тенденция стане факт и се пренесе в световен мащаб, прогнозата е за ребалансиране в размер за над 170 милиарда долара.

В България при диагностициране на първите случаи на вируса, последва реакция на бързи разпродажби на БФБ след началото на борсовата сесия. Индексът на сините чипове SOFIX се понижи до нова най-ниска стойност от три години и половина, след като загуби над 25 пункта, или 4.9% от стойността си. Последваха още турбулентни моменти през следващите месеци и в сектора на капиталовите пазари, както и в застрахователния, с откази за сключване на определен вид застраховки и прекъсване на договори с клиенти. Интересен момент в периода беше представянето и одобрението от КФН на 3 проспекта за първично публично предлагане и респективно, осъществените последващи сделки на борсата.

Бъдещето на небанковия финансов сектор в България и по-специфично, визията за развитие на капиталовия пазар след кризата, е въпрос, на който няма еднозначен и конкретен отговор днес, предвид неяснотата на медицинското измерение на COVID-19 и възможностите за продължение на ефекта от него във времето. Убеден съм, че усилията, които КФН полага за стабилизиране на сектора, минимизиране на загубите и подкрепа в процесите на оптимизация, ще доведат до качествени резултати, сигурност и спокойствие, както за всички заети във финансовата сфера, така и за потребителите на финансови услуги.

През второто тримесечие на 2020 г. Комисията за финансов надзор беше и е активно ангажирана с транспониране на адекватните за България мерки, предприети от Европейските регулаторни органи – Европейския орган за ценни книжа и пазари (ESMA) и Европейския орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (EIOPA). КФН, като част от Европейската система за финансов надзор (ESFS), участва и в приемането на редица мерки за създаване на единна европейска практика по отношение на пазарните участници и еднаква защита за потребителите на финансови услуги в условията на криза.

Комисията осъществи проактивен мониторинг върху дейността на своите поднадзорни лица, както от гледна точка на финансовото им състояние, така и на оперативното функциониране. Изискахме от пазарните участници информация за плановете им за управление на риска, за действията им в извънредни ситуации и предприетите и планирани мерки във връзка с пандемията. Информацията беше анализирана и активно се предприеха конкретни мерки за минимизиране на негативните последици от извънредната ситуация, за намаляване на административната тежест за всички поднадзорни лица и от трите управления – капиталовите пазари, застрахователния сектор и пенсионното осигуряване.

КФН подкрепи решението на ESMA, според което физическите или юридическите лица, имащи нетни къси позиции, да уведомяват надзорния орган при по-ниски прагове, както и препоръката към управляващите дружества и инвестиционните посредници, реализирали печалба, да не разпределят дивидент. Комисията провежда и мониторинг в кратки периоди по отношение на процеса на обратно изкупуване на дяловете на колективните инвестиционни схеми, включително във връзка с изискванията за ликвидност, съответно и с управлението на ликвидния риск.

Днес сме в ситуация на уравнение без решение. Някои го наричат “черен лебед” – неочаквано събитие, но фактите показват, че дори за създателя на понятието “черен лебед” пандемията е очаквано събитие. Защо държави, бизнес сектори и организации не бяха подготвени за него, е въпрос, който остава отворен, въпреки симулациите на реакции на кризисна ситуация по време на икономически форуми от световен мащаб, като този в Давос. В същото време, интересен факт е, че хедж фонд, в който съветник е именно Насим Талеб, бележи възвръщаемост от над 4000 % в периода на криза. Философията му, обаче, е, че вятърът може да изгаси свещта, но пак той подклажда огъня.

За лидерите остава изводът, че най-добрата реакция по време на критичен период е подготовката за него в спокойни времена. И в този аспект, в ролята ми на председател на Комисията за финансов надзор за мен от голямо значение е, че екипът ни беше подготвен и обезпечен с всичко необходимо. Винаги съм вярвал и ще вярвам, че хората, специалистите, личностите са на първо място и вниманието и действията към тях е най-важният аспект от лидерските умения на един мениджър.

ФГВБ – ефективна защита за вложители и кредитори

Матей Матев
Председател на Управителния
съвет на ФГВБ

Създаден през януари 1999 г., Фондът за гарантиране на влоговете в банките (ФГВБ) се утвърди през годините като институция, отговаряща на добрите практики за системи за гарантиране на депозитите. Изпълнявайки ефективно законовите си функции, ФГВБ защитава правата на вложителите и интересите на кредиторите в производствата по банкова несъстоятелност, като по този начин допринася за стабилността и доверието във финансовата система в страната.

Към настоящия момент, Фондът гарантира средствата на вложителите в 19 банки, опериращи на територията на Република България, а някои от тях - и в други държави от Европейския съюз. За целите на гарантирането на депозитите събраните във ФГВБ средства към края на май 2020 г. достигнаха до 864.75 млн. лв.

На 4 декември 2019 г. приключи изплащането на гарантираните суми по влоговете на вложителите в Корпоративна търговска банка АД (в несъстоятелност) - КТБ АД (н). В рамките на петгодишния срок от началото на изплащането - 4 декември 2014 г., в който вложителите имаха възможност да получат и да се разпоредят с гарантираните си суми, чрез клоновата мрежа на обслужващите банки бяха изплатени общо 3687.173 млн. лв., или 99.76% от общата сума на подлежащите на изплащане влогове, на 112 021 вложители в банката.

На този фон, трябва да бъде отбелязано, че на 27 декември 2019 г. ФГВБ погаси напълно целевия заем от Република България от 3 декември 2014 г., ползван за изплащане на гарантираните влогове на вложителите в КТБ АД, като заплати непогасената до момента главница в размер на 500 млн. лв. заедно с начислените лихви в размер на 10.317 млн. лв. Това беше третото предсрочно погасяване след извършените през декември 2016 г. и юли 2017 г. в размер на съответно 1.145 млрд. лв. и 30 млн. лв. От договорения заем в размер до 2 млрд. лв. ФГВБ усвои общо 1.675 млрд. лв., с които се осигури безпроблемното изплащане на гарантираните влогове в КТБ АД, като за ползваната главница за периода 2015-2019 г. бяха платени лихви, които възлизат на 134.28 млн. лв.

Заедно с това, в производството по несъстоятелност на КТБ АД (н) успешно продължи да се изпълнява петгодишната Програма за осребряване на активите на банката, както и събирането на нейните вземания, с реализирането на които се увеличава сумата на паричните средства в масата на несъстоятелността, съответно - сумата за разпределение на всеки един от кредиторите.

На 9 май 2019 г. синдикът на КТБ АД (н) започна изплащането на сумите на кредиторите, включени в първата частична сметка за разпределение на

приети вземания към КТБ АД (н) в размер на общо 570 млн. лв., от които като най-голям кредитор ФГВБ получи 418.226 млн. лв. От особената сметка на синдика, предназначена за разпределение на суми съгласно одобрената от УС на ФГВБ първа частична сметка за разпределение, за периода май 2019 г. – май 2020 г. на кредиторите на банката в несъстоятелност бяха изплатени общо 531.766 млн. лв., което представлява 93.29% от одобрената за изплащане сума в размер на 570 млн. лв. На 9 юли 2020 г. в Търговския регистър беше обявена и втората частична сметка за разпределение на приети вземания към КТБ АД (н) в размер на 430 млн. лв., от която след одобряването ѝ ФГВБ очаква да получи през август 2020 г. средства в размер на около 321 млн. лв.

Заедно с вече разпределенията на кредиторите по тези две сметки 1 млрд. лв., в масата на несъстоятелността, след продължили дълги години съдебни спорове, на 7 май 2020 г. по сметката на синдика на КТБ АД (н) постъпиха 125 млн. евро. Тази сума, с която през 2012 г. КТБ АД е финансирала придобиването на контролен пакет акции от капитала на БТК, беше събрана единствено благодарение на уникалния за банковата несъстоятелност правен инструментариум от отменителни и осъдителни иски, с които на синдика на несъстоятелната банка се даде възможност да върне в масата на несъстоятелността суми с произход от банката, използвани за придобиване на активи, без те да са заложили в полза на или да принадлежат на самата банка. С получената сума съществено бяха увеличени събраните парични средства в масата на несъстоятелността на КТБ АД (н), която по този начин достигна максималния си размер, определен в началото на производството по несъстоятелност. Разбира се, така нарасна и сумата, която предстои бъде разпределена в най-скоро време между всички кредитори с приети вземания към КТБ АД (н) с трета частична сметка за разпределение. Заедно със сумата от втората частична сметка за разпределение, получената от ФГВБ част от тази трета сметка ще даде допълнителни гаранции за финансовата стабилност на Фонда.

Като участник в мрежата за финансова сигурност, ФГВБ ще продължи да разчита на доброто си сътрудничество с институционалните си партньори – Министерството на финансите, Българската народна банка, Асоциацията на банките в България и банковата общност, за успешно изпълнение на мандата си. Горното се подсилва в още по-голяма степен от предстоящото присъединяване на Република България към Банковия съюз.

Установените вътрешни правила и процедури, изграденият оперативен капацитет и финансовата стабилност на ФГВБ му позволяват да продължи успешно да изпълнява функциите си и в условията на усложнена обстановка на епидемия от COVID-19.

Как броенето на пари се превръща в автоматизиран и високо технологичен процес - опитът на “Дружество за касови услуги” АД

Любен Иванов
Изпълнителен директор
„Дружество за касови услуги“ АД

„Дружество за касови услуги“ АД (ДКУ) е създадено през 2007г. от БНБ, Обединена Българска Банка, УниКредит Булбанк и Банка ДСК. Акционер на ДКУ от 2009г. е и Райфайзенбанк (България), която през 2019г. прекрати акционерното си участие в дружеството.

Дружеството е създадено със задачата да снижи разходите на банките при обслужване на паричното обращение, като успоредно с това, повиши “чистотата” му.

Първоначално броенето и сортирането на банкнотите ставаше с банкнотно-обработващи машини, които не бяха свързани с информационната система и след изброяване и сортиране на парите, данните за тях се въвеждаха в системата от касиер. Анализите на този процес показаха, че от една страна, при въвеждането се допускат технически грешки, а от друга страна, времето, отделяно за въвеждане на информацията, е равно на времето за обработка на парите. Първата крачка към автоматизацията на броенето на пари в ДКУ беше направено именно в този процес. Закупиха се нови банкнотно-сортиращи машини, които се свързаха с информационната система и още след изброяване на парите от ценните пратки, машините автоматично подават информация за броя и номиналния им строеж към системата. Благодарение на тази автоматизация, се постигна редуциране на персонала, в резултат на което се постигна и намаляване на тарифите на дружеството, а следователно, се намалиха и разходите на банките за броене на пари.

Следващият процес, който автоматизира ДКУ, беше приемането и обявяването на ценните пратки. При тази дейност служител на дружеството приема от инкасатор и обявява подробна информация за всяка ценна пратка - вносител, стойност, основание за внасяне, номинален строеж. Така обявените данни се транслират към информационните системи на банките и служат за заверка на клиентските сметки. Поради важноста си, както и заради непрекъснато нарастващия брой на приеманите ценни пратки, в този процес се ангажира голям човешки ресурс. За да се постигне икономия на разходи и успоредно с това, да се подава коректна информация към банките, дружеството:

- първоначално разработи уеб приложение (eCash), което се предоставя за ползване на крайните клиенти. В приложението клиента въвежда всички данни за ценната пратка и те се зареждат в системата на дружеството. При приемане на пратката служител на ДКУ въвежда номера на ценната пратка и пред него се визуализира цялата информация за пратката. Служителят само проверява данните и ги потвърждава. С разработването на

приложението се постигна двукратно намаляване на времето по приемане и обявяване на пратките;

– в следствие се изгради информационен обмен между системите на инкасо компаниите и системата на дружеството. Още при приемане на пратката от инкасатор в обект на клиента, данните за нея се изпращат към информационната система на ДКУ и обявяването на пратките става само с потвърждаване на данните.

С автоматизацията на процеса по приемане са обхванати около 80% от постъпващите в дружеството клиентски пратки и при запазване броя на заетите служители, се обработват почти три пъти повече ценни пратки.

Доколкото обслужването на АТМ касети е един от основните бизнес процеси в ДКУ, те бяха следващото звено от дейността, което беше подложено на щатен анализ и в което се въведоха редица иновации. Закупиха се банкнотно-сортиращи машини, които позволяват директно при броене на парите да се пълнят касети за АТМ. На практика вместо парите да се броят, внасят в трезор, изнасят от трезор и в следствие с тях да се зареждат АТМ касети, се постигна ефекта директно при броене на ценните пратки да се зареждат касетите. С тази автоматизация се постигна, както намаляване на времето за пълнене на АТМ касети, така и се реализира голяма икономия на производствени материали.

Високата автоматизация позволи на дружеството и в условията на извънредната епидемиологична обстановка да спазва всички здравно-санитарни изисквания и заедно с това да работи без прекъсване, като в нито един период от началото на годината дружеството няма забавяне в обработката на парите.

КРАТКА ИНФОРМАЦИЯ

■ На Общото събрание на АББ, проведено на 2 юли 2020г., бяха избрани нови членове на Управителния съвет на Асоциацията. Те са: г-н Димитър Шумаров – Изпълнителен директор и член на УС на “Юробанк България” АД и г-н Георги Константинов – Изпълнителен директор и член на УС на “Централна кооперативна банка” АД.

Общото събрание на АББ освободи, като членове на УС на АББ, г-жа Петя Димитрова, поради изтичане на втория ѝ тригодишен мандат в управителния орган на АББ, както и г-н Георги Костов, който пожела да бъде освободен като член на УС на АББ. На г-жа Димитрова и г-н Костов бяха изказани благодарности и признателност за приноса им към работата на управителния орган на Асоциацията.

■ През м. април АББ изготви и предложи на УС на БНБ утвърждаване на “Ред за отсрочване и уреждане на изискуеми задължения към банки и дъщерните им дружества – финансови институции във връзка с въведеното на 13.03.2020г. от Народното събрание извънредно положение във връзка с пандемията от COVID-19” /Ред/. Редът се базира на приетите от Европейския банков орган (ЕБО) Насоки относно законодателните и частните мораториуми върху плащания по кредити във връзка с COVID-19 (EBA/GL/2020/02). Документът се изготви от специално сформирана Работна група в АББ и е утвърден от УС на БНБ. Той предлага три варианта за отсрочване на задължения към банки и дъщерните им дружества, от които клиентите могат да изберат.

В първоначално утвърдения от БНБ Ред, клиентите, които отговарят на изискванията за отсрочване на задължения, имаха възможност да заявят, че искат да се възползват от предложените условия до 22 юни 2020г., като се отсрочваха задължения за срок до 6 месеца, който изтича не по-късно от 31.12.2020г.

По предложение на АББ, което се утвърди с решение на УС на БНБ, първоначално заложените в Реда срокове за прилагането му, бяха удължени съответно с три месеца.

Над 80 000 банкови клиенти, засегнати от пандемията COVID-19, са се възползвали от отсрочване на задълженията си по Реда през първите три месеца от прилагането му. Официалните данни във връзка с отсрочени задължения на банкови клиенти се оповестяват от БНБ.

Пълният текст на Реда може да бъде намерен на уебстраниците на АББ и БНБ.

■ През първите шест месеца на тази година беше избрано ново ръководство на две работни групи към УС на АББ.

За председател на Работната група по прилагането на GDPR към УС на АББ беше избран г-н Антон Тодоров, длъжностно лице по защита на данните в “Уникредит Булбанк” АД, а за заместник-председател беше избран г-н Димитър Мутафчиев, ръководител отдел “Защита на данните” в “Банка ДСК” ЕАД.

За председател на Работната група по предотвратяване изпирането на пари и финансиране на тероризма към УС на АББ беше избрана г-жа Мила Разсолкова, Директор на управление „Регулативен контрол“ в “Уникредит Булбанк” АД, а за заместник-председател беше избрана г-жа Весела Стефанова, заместник-началник на управление “Правомерност” в “Юробанк България” АД.

Избирането на новите ръководства беше единодушно, като се отчетоха високата компетентност и досегашен принос на тези представители на банки за работата на АББ по съответните направления.